

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen asiantuntijaryhmän taustaa

Jo Lastensuojelun tieto ja tutkimus, *LasTut-hankkeen* perustamisvaiheen tavoitteina oli edistää lastensuojelututkimuksen monitieteistä valtakunnallista yhteistyötä; luoda foorumeita tutkijoiden kohtaamiseen ja keskinäiseen yhteistyöhön; luoda kokonaisnäkemyksiä lastensuojelututkimuksen nykytilanteesta ja tarpeista; kartoittaa ja määrittää keskeiset lastensuojelua koskevat yhteiskunnalliset tutkimukselliset kärkiteemat ja edistää monitieteisten tutkimusohjelmien ja -hankkeiden syntymistä; koota tutkimusten tuloksia ja saatuja kokemuksia; edistää hankerahoituksen hankkimista em. tutkimusteemoille.

Hankkeessa tehty selvitys nosti tärkeimmäksi tutkimuskohteeksi vaikuttavuuden tutkimisen, erityisesti toimenpiteiden ja järjestelmän vaikuttavuuden tutkimuksen, laajat seurantatutkimukset, mutta myös laadulliset vaikuttavuustutkimukset. Korostui myös tarve eri osapuolten kokemustiedon, toimintakäytäntöjen, prosessin ja palvelujärjestelmän tutkimukseen, professioiden välisten raja- ja yhtymäpintojen tarkasteluun sekä tilasto- ja rekisteritutkimukseen. Teoreettinen, käsitteellinen, politiikan, ideologian ja historian tutkimusta toivottiin, ja esitettiin tarve myös spesifisti huostaanotto tutkimukseen, erityisesti huostaanoton taustojen ja seurausten sekä sijaishuollon erityiskysymysten tutkimukseen.

Molemmissa hankkeissa (*LasTut* ja lastensuojelun kehittämis- ja tutkimus-hanke *LaskeTut*) toistettiin toiveet tutkimuksen koordinoimiseen ja tutkimustiedon välittämiseen; kohtaamisten järjestämiseen; tutkimuskatsausten tekemiseen; pysyvän rahoituksen ja rakenteiden aikaan saamiseen. Tässä mielessä esitettiin ajatus Lastensuojeluakatemiasta. Se tuottaisi lastensuojelua koskevaa monitieteistä tutkimustietoa; koordinoisi valtakunnallisesti jo olemassa olevaa tutkimus- ja käytännön osaamista sekä tutkimustoimintaa; edistäisi ja ylläpitäisi eri toimijoiden valtakunnallista vuoropuhelua ja kansainvälistä yhteistyötä lastensuojelukysymyksissä. Sen toiminnan periaatteina olisi monitieteisyys, joustavuus, tutkimuksen ja käytännön välisen vuoropuhelun vahvistaminen, refleksiivisyys ja itsenäisyys, ja se muokkaisi ja vahvistaisi maaperää kriittiselle ja objektiiviselle tutkimustoiminnalle eettisesti ja poliittisesti haastavassa tutkimuskentässä.

Viime vuosina on käynnistynyt uudenlaista yhteistyötä, teeman tutkimus on saanut rahoitusta ja tutkimusraportteja on julkaistu. Esimerkiksi Suomen Akatemian SKIDI-Kids teemahausta 2010 – 2013 Tarja Heino johti monitieteisen tutkimushankkeen Pitkittäistutkimus huostaan otetuista lapsista Suomessa, jossa ensimmäistä kertaa seurattiin vuoden 1987 syntymäkohortin lasten palvelujen käyttöä ja hyvinvointia nuoreen aikuisuuteen asti niin, että riskilaskelmat julkaistiin joskus kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osalta sekä sijoitutuksi tuleminen että nuorena aikuisena selviytymisen ja sukupolvittaisten siirtymien osalta. Seuraavassa haussa Tarja Pösö sai johdettavakseen tutkimuskokonaisuuden Lastensuojelun huostaanotot interventioina - prosessi- ja asianosaisnäkökulma 2013 – 2015, jossa tutkitaan ja seurataan

tilannetta huostaanoton jälkeen vuoden ajan. Lisäksi Elina Pekkarinen sai akatemian rahoituksen tutkimukselleen Positiomallin kehittäminen lasten ja nuorten syrjäytymisen tarkastelemiseksi 2013 – 2016.

LaskeTut-hankkeen kehittämis- ja tutkimusstrategiaa valmistelleella seminaarikiertueella vuoden 2015 aikana kaikilla yliopistopaikkakunnilla oltiin yksimielisiä kansallisen ryhmän perustamisen tarpeesta. Seminaareissa koottiin yliopistoissa tehtyä lastensuojelututkimusta ja työstettiin ja määriteltiin tutkimuksen, opetuksen ja lastensuojelun kehittämistyössä toimijoiden sekä kokemusasiantuntijoiden kanssa tärkeimpiä teemoja joihin tutkimuksen ja kehittämistyön tulisi kohdistua. Pitkittäiset, laadulliset ja tilastolliset seurantatutkimukset sekä vaikuttavuuden tutkiminen eri näkökulmista koettiin edelleen tärkeäksi. Lisäksi korostui tarve pysähtyä kaltoinkohteluilmion äärelle. Lastensuojelu on keskellä suurta muutosta niin toimintakulttuurin, organisaation, osaamisen kuin asiakkaiden toimijuuden sekä kokemusasiantuntijatoiminnan vahvistumisen osalta. Muutoksen ehtojen ja edellytysten tutkiminen tulisi tapahtua ensisijassa lapsen näkökulmasta.

Edellä tutkimusta on taustoitettu nimenomaan lastensuojelututkimuksen kautta. Tämän rinnalla on toki muutakin tapahtunut. THL:n johtoryhmä käynnisti horisontaalisia strategiahankkeita vuosille 2011 – 2015, ja näistä yhden otsikko oli *Eriarvoisuutta torjutaan jo lapsuudessa*. Tämä työryhmä kokoontui vuosittain useita kertoja, kokosi THL:ssä vireillä olleet hankkeet, järjesti seminaareja sekä tuotti julkaisun THL:n Päätöksenteon tueksi –sarjaan: *Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä*. Suomeksi:

<http://www.julkari.fi/handle/10024/90826https://terho.thl.fi/wiki01/display/ta02/Eriarvoisuutta+torjutaan+jo+lapsuudessa>. Ruotsiksi: <http://www.julkari.fi/handle/10024/90858>.

Tutkimusrakenteiden vahvistamista on ehdotettu toistamiseen. ”Suomeen perustetaan valtionvarainministeriön tilaaman raportin (Sipilä & Österbacka 2013) tarkoittama kansallinen lapsi- ja perhetutkimuksen instituutti, jonka vastuualueeseen kuuluu myös lastensuojelututkimuksen tekeminen ja koordinointi sekä käynnistetään valtakunnallinen lapsi- ja perhetutkimuksen tutkimusohjelma. Instituutti ja tutkimusohjelma tulee resursoida siten, että sillä on todelliset mahdollisuudet pitkäjänteisten tutkimusten toteuttamiseen. Instituutin perustamisen *valmistelu aloitetaan lastensuojelututkimuksen koordinaation vahvistamiseen keskittyvällä hankkeella*.” (Toimiva lastensuojelu, kohta 29, 2013.) Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän taustalla onkin tämä STM:n ehdotus. Lapsiasiavaltuutettu Kurttila on ottanut kantaa syksyllä 2016 Lapsi- ja perhetutkimusinstituutin THL:een perustamisen puolesta.

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän asettamisen pidemmän aikavälin hyötyinä nähtiin, että yhteistyörakenteet luovat perustan tutkimusperustaiselle kansalliselle kehittämiselle, rahoitushakujen nopealle ja tehokkaalle valmistelulle, tutkimus- ja asiantuntijatiedolla vaikuttamiselle sekä

laajan verkoston kokoamiselle keskeisten kärkiteemojen taakse. Ajateltiin myös, että kansallinen ja alueellinen kehittämistyö integroituu nykyistä selvästi paremmin ja että tutkimus välittyy käytäntöjen ja palvelujen tueksi tehokkaammin. Hyötyjen täysimittainen saavuttaminen edellyttää, että luotu koordinaatorakenne löytää kotipesän ja koordinaatioon osoitetaan pysyvät voimavarat. Pysyvien lisäresurssien puuttuessa THL ryhtyi koordinaatiovastuun kantajaksi. THL:lla on tiivis yhteys lastensuojelun kehittämiseen ja toimeenpanoon, rekistereihin, seurantatietoon ja tutkimukseen sekä päätöksentekoon. Ryhmän asettamisen aikaan käynnistyivät myös hallituksen kärkihankkeet, joista monen tavoitteiden ja tehtävien on mahdollista hyötyä tämän ryhmän toiminnasta.